په کندهار ښار کې د قومي شوراګانو او قومي بې اتفاقۍ تر منځ اړیکه - پیوسته څېړنه

محب الله شُبير
د سياسي علومو او نړۍ والو اړيکو څانګې استاد
mshoubair@gmail.com / +93 (0) 706667703

لنډيز

جرګه (شورى) د افغانانو هغې تاريخي او عنعنوي او دوديزې غونډې ته وايي، چې له اوږدو مودو راهيسې زموږ د ولس ټولنيزې ستونزې حلوي. اتفاق يو ټولنيز رواني حالت دئ چې د يوځايوالي له پاره استفاده کېږي او د هغه اړيکي له پاره استفاده کېږي چې د ټولني خلګ سره مونښلوي. ددغه څېړني موخه په کندهار ښار کې د قومونو تر منځ پر احساساتي، مسلکي او منفي پيوستونو د قومي شوراګانو اغيز معلومول وو. په دغه څېړنه کې د (Correlational) مطالعاتي ډيزان څخه استفاده سوې، سمپل د کوکران فورمول په اساس ټاکل سوی او په دې اړه مخکنۍ څېړني د زيلر او اسلوسي دي چې په دې څېړنه کې يې ميتود استفاده سوی دی. په کندهار کې قومي شوراګاني موجودي او په پراخ ډول فعاليت کوي. هر قوم جلا جلا شوراګاني لري؛ دا چې په کندهار کې تر ډېرش ډېر قومونو څه کم دوه مليونه وګړي ژوند کوي، نو قومي شوراګانو دغه غټه کتله تر ډېرش زياتو برخو باندي وېشلې ده. په کندهار کې قومي شوراګانو د قومونو ترمنځ پر احساساتي، مسلکي او منفي پيوستون اغيز اچولی، خو دغه اغيز دومره نه دئ چې په علمي توګه قضاوت ور باندي وسي. دغه اغيز د دې څېړني په پايله کې په لاس راغلی چې د درو سره وو پيوستونونو د (significance) قيمتونه تر (۰،۰۵) لوړ و او زموږ ابتدائي فرضيې يې تائيد کړی؛ او دا پايله يې په لاس راکړې چې قومي شوراګاني په کندهار کې د خلګو تر منځ د احساساتي، مسلکي او منفي اتفاق سره اړيکه نه لري.

کليدي کلمات: قومي شورا، بې اتفاقي، احساساتي پيوستون، مسلکي پيوستون، منفي پيوستون

پېژندنه (Introduction)

په ۲۰۰۹ ميلادي کال کي د ويکي ليکس ويب پاڼي د امريکا د خارجه وزارت اړوند ځيني اسناد خپاره کړل. په دغو اسنادو کي ځيني د امريکا د هغه وخت د بهرنيو چارو د وزيري، هنري کلنټن د ايميليونو اړوند وه چي په نړيواله سطحه ډېر جدي عکس العمل ورته ښکاره سو. د هنري کلنټن په ايميلونو کي ځيني د افغانستان اړوند وه چي په هغه وخت کي د امريکا له پاره جدي مسئله ګڼل کېده. هنري کلنټن له خپل يوه استازه سره په ايميلونو کي دا ځرګنده کړې وه چي په افغانستان کي بايد قومي شوراګاني تقويه سي، تر څو د دوی په وړاندي مزاحمت کم کړل سي او قومونه ووېشل سي (Wikileaks, 2009).

قومي شورا له دوو کلمو جوړه ده، چي يو يې قوم او بله يې شورا ده. قوم د خلګو هغه ډله ده چي اکثره وخت د ګډو کورنيو په شکل ځرګندېږي، يوځای اوسېږي، يوه ژبه، کلتور او تاريخ لري؛ اکثره وخت په ښارونو کي ژوند نه کوي (Cambridge, 2022). شورا په لغت کي د استخراج په مفهوم استفاده سوې (Dehkhuda, 1998) او په اصطلاح کي هر ډول همفکري او د نظرياتو تبادله ده يا يو الزامي تړون نښه ده چي د افرادو د يوې مجموعې څخه صادرېږي (Alshavi, 1379) او (Qarshi, 1354). که څه هم د افغانستان د اساسي قانون له مخي، هر څوک کولای سي قومي شورا جوړه او فعاليت وکړي (عدليې وزارت, ۱۳۸۲)، ولي په افغانستان کي د دغسي شوراګانو فعاليتونه او په افغانستان کي رامنځ ته سوي ناخوالي بې اړيکي نه سي ګڼل کېدای. بله دا چي په افغانستان کي قومي شوراګاني جوړي سوي، د حکومت او نړيوالو ائتلافونو له خوا يې حمايه سوې، خو د دغه شوراګانو پر اغېز کومه علمي څېړنه نه ده تر سترګو کېږي. دا چي د هنري کلنټن او په افغانستان کي د قومي شوراګانو د جوړېدو تر منځ تړاو سته يا نه، تر اوسه دا خبره مستنده سوې نه ده، خو دا جوته ده چي له ۲۰۰۱ کال وروسته په افغانستان کي د قومي شوراګانو جوړښت په چټکۍ سره پر مخ تللی دئ او له همدغه کلونو راهيسي په افغانستان کي اداري فساد، ناامني، قاچاق، عصبيت او نوري ستونزي زياتي سوي دي (Government, 2013). قومي شوراګاني ممکن پر مختلفو ټولنيزو او سياسي جوړښتونو او اړيکو تاثيرات ولري، خو د دغه پديدې تاثير پر اتفاق او بې اتفاقۍ ډېر د پام وړ بلل کېږي؛ دا ځکه چي په اتفاق کي موږ د يووالي او موږ والي احساس کوو. دا د هغه اړيکي له پاره استفاده کېږي چي د ټولني خلګ سره مونښلوي (Indira Ghandi, 2020).

اتفاق د عمومي کلتور او موخو منل، د اتحاد احساس، د شخړو نه شتون او عموماً د نورو په اړه مثبت فکر در لودلو ته ويل کېږي او بې اتفاقي د دغه حالت معکوس ته ويل کېږي (Smelser, 2015). په کندهار ښار کښي قومي شوراګاني زياتي فعالي دي. پورتنۍ انګېزې او په کندهار ښار کي د قومي شوراګانو کثرت دې ته وهڅولم تر څو د قومي شوراګانو تاثير د قومونو ترمنځ پر بې اتفاقۍ معلوم کړم. دا ځکه چي قومي شوراګاني په غير مستقيم ډول د کندهار ښار نفوس، څومره چي د قومونو شمېر دئ، په هماغه کچه وېشلی دئ او د خلګو وېشل په ټولنه کي د بدو پايلو د رامنځ ته کېدو نښاني وي.

د قومي شوراګانو او اتفاق ترمنځ اړيکه ما په بله کومه مقاله کي په واضح شکل نه ده ليدلې، ځکه د قومي شورا او بې اتفاقۍ په اړه واضح څېړنه موندل ستونزمنه ده؛ خصوصاً په افغانۍ ټولنه کي چي څېړنه په کښې په ابتدائي پړاو کي ده. له دې محدوديت سره - سره ځينو څېړونکو د قوم او کله - کله د بې اتفاقۍ په اړه څېړني کړي. په دغه څېړنه کي يوه څېړنه د محمد علي ده چي قوم او قوم ګلوي يې يوه منفي پديده ګڼلې ده چي د افغانستان پر سياست يې اغيز شيندلی دئ. دا مقاله محمدعلي ميرعلي بيداخوايدي او محمد حسنی ليکلې چي د (توسعه سياسی افغانستان و نقش بازدارنده قوميت گرايی در شکل گيری آن) په نوم خپره سوې ده (محسني, ۱۳۹۵). په دغه مقاله کي په افغانستان کي قوم او قوم ګلوي يوه منفي پديده ګڼل سوې او په افغانستان کي دا پديده د قومونو ترمنځ د نفاق اچوونکي عامل او بې اتفاقۍ لامل په توګه بلل سوې ده. چون په دغه څېړنه کي اول لاس معلومات نه دي استفاده سوي، د خلګو پر بې اتفاقۍ د قوم تاثير، د بې اتفاقۍ د اندازه کولو تګلاره يا هم د قومونو او بې اتفاقۍ ترمنځ اړيکه، نه دي

واضح سوي، نو فقط په قومي جوړښت او بې اتفاقۍ په مواردو کي له دغه څېړني استفاده سوې ده. همدا راز د افغانستان د قومونو تر منځ د ژبني، مذهبي قومي اختلافاتو د شدت په اړه موږ د بلي څېړني يادونه هم کولای سو. پر دغه موضوع پرته له دې چي د افغانستان د قومونو تر منځ تفاوت ته قايل سي، بحث ور باندي سوی دئ. په دغه څېړنه کي د افغانستان په سياسي ناکامۍ کي د قومي سياستونو رول رااخيستل سوی او په هغه کي يې خارجي عنصر ته زياته پاملرنه کړې ده. په دې اړه د حفيظ الله حفيظ په نوم د يوه څېړونکي څېړنه قابل د بحث ده چي د (بررسی تطبیقی نقش ایران و عربستان سعودی در مدیریت منازعه افغانستان (۲۰۰۱ - ۲۰۱۷)) (حفيظ, ۱۳۹۷). دغه څېړنه د قومونو تفاوت او د هغوی تر منځ د اتفاق او بې اتفاقۍ په اړه د قومي شورا د رول په اړه هيڅ موارد نه دي رااخيستي، اما د قومونو نفاق ته اشاره سوې ده.

د څېړني اهميت (Significance of the study)

دا چي په کندهار کي تر ۳۰ ډيري قومي شوراګاني فعاليت کوي، دا احتمال وو چي قومي شوراګانو د خلګو ترمنځ د بې اتفاقۍ اړيکه قوي کړې او د کندهار تر دوه مليونه زيات نفوس يې پر برخو وېشلی دي. دا څېړنه په دې خاطر سوې، تر څو د کندهار په خلګو کي د اتفاق کچه او پر هغه د مؤثر عامل په توګه د قومي شورا تاثير معلوم کړل سي؛ تر څو هغه احتمالي خطرونه چي د کندهار خلګ ورسره مخ کېږي، محاسبه سوي او مسؤلين وکولای سي، مخنيوی يې وکړي. د دې څېړنی بل اهميت دا دئ چي د ټولنپوهني او سياسي ټولنپوهني په برخه کي به د کندهار ښار مربوط نوي معلومات اضافه سوي او که چېري څوک وغواړي د اتفاق مربوط مسايل په ټولنه کي محاسبه کړي، دغه څېړنه به ډېره مرسته ورسره وکولای سي.

د څېړني موخه (Research Objective)

په کندهار ښار کي د قومونو تر منځ پر احساساتي، مسلکي او منفي پيوستونو د قومي شورا اغېز معلومول؛

د څېړني پوښتنه (Research Question)

د مخکنيو څېړنو له ميتودونو، فکټورونو او تګلارو څخه په استفاده د څېړني پوښتنه په لاندي ډول غوره سوې ده.

په کندهار کي د قومي شوراګانو او د قومونو د بې اتفاقۍ تر منځ اړيکه سته که نه، که وي نو څه ډول اړيکه موجوده ده؟

د څېړني فرضيه (Research Hypothesis)

په دغه څېړنه کي يو مستقل او درې تابع متغيرونه دی، چي مستقل متغير يې قومي شورا او تابع متغيرونه يې مسلکي، منفي او احساساتي پيوستونونه دي، له همدې امله قومي شورا د درو ګونو پيوستونو سره په ارتباط مطالعه سوې او لاندي درې فرضيې ليکل سوي:

۱- ګمان کېږي چي په کندهار کي قومي شوراګانو د قومونو تر منځ پر بې مسلکي پيوستون اغېز ولري.

۲- احتمال د دې سته چي په کندهار کي قومي شوراګاني د قومونو تر منځ پر احساساتي پيوستون اغېز ولري.

۳- ګمان کېږي چي په کندهار کي قومي شوراګاني د قومونو تر منځ پر منفي پيوستون اغېز ولري.

مواد او میتودونه (Materials & Methods)

د بې اتفاقۍ د کچې معلومول ستونزمنه ده؛ ځکه په دې اړه ډېرې څېړنې نه دي سوي. د ډېرو څېړنو د نه شتون له امله د دغه څېړنې له پاره د میتود پیش بیني کول هم ستونزمن کار دئ. هغه څېړنې چې د بې اتفاقۍ د کچې د اندازه ګیرۍ له پاره استفاده سوې دي، له جملې څخه يې يوه د کارمن او زيلر ده. هغه په ټولنه کې د بې اتفاقۍ غونډي مفاهيمو د اندازه کولو له پاره درې نقطې په پام کې نيولې. اول د اتفاق په اړه د تیوریکي مفاهیمو تر منځ په دقیق ډول د تعریف د ساحو تشخیص، دویم د مفاهیمو د اندازه کولو له پاره د علمي بنسټونه واضح کول او آخر، د مفاهیمو د تعریف او شواهدو تر منځ تړلتیا (G & Zeller, 1979). په دغه څېړنه کې اول د بې اتفاقۍ او قومي شورۍ له پاره دقيق تعريفونه وړاندي کړل سوي، وروسته د بې اتفاقۍ د اندازه کولو له پاره د علمي بنسټ په توګه د سیتنکیا اسلوسي د څېړنې له پوښتنلیک څخه چې په ترکیه کې يې د نرسانو تر منځ د اتفاق په اړه ترتیب سوی، استفاده سوې ده. د دغه پوښتنلیک Cronbach's Alpha ارزښت 0.8 دئ (Uslusoy & Alpar, 2013). دغه پوښتنلیک څلور برخي لري چې یوه یې د ډیموګرافیک معلوماتو له پاره ځانګړې سوې او درې نورې یې د د قومي شورا او بې‌اتفاقۍ ترمنځ د اړیکو اړوند دي. وروسته درې برخې په احساساتي پیوستون (Cronbach's Alpha=0.82)، مسلکي پیوستون (Cronbach's Alpha=0.88) او منفي پیوستون (Cronbach's Alpha=0.84) وېشل سوي. دغه وېشنه هم د اسلوسي د څېړنې پر اساس سوې ده (Uslusoy & Alpar, 2013).

د پوښتنلیک د پوښتنو له پاره Likert scale سټایل باندي انتخابونه وړاندي کړل سوي چې همېشه، اکثره وخت، کله - کله، ډېر کم او هیڅ کله باندي مشتمل دي. وروسته د دغه ډاټا د Cutoff Point د معلومولو له پاره د درې سره برخو جلا Mean محاسبه سوي او وروسته پر High, Mid & Low باندي وېشل سوي.

دا چې په کندهار ولایت کښې دقیق نفوس نه دی معلوم، نو په همدې خاطر د سمپل ټاکلو له پاره د Fisher د فرمول $n = Z^2P(1-q)/e^2$ په اساس د سمپل شمېر 252 تنه ټاکل سوی (Ihtisham, 2022). په دغه فرمول کې n د سمپل اندازه، Z په زيډ ټيبل کې Confidence Score دئ چې د 95% هغې (1.96) کېږي، e د سمپل ایرر/غلطي ده چې 5% (0.5) نیول سوې، p په نفوس کې حداکثر تغيير 20% نیول سوی (0.2) او q ثابت دی چې د 1-p څخه په لاس راځي، قیمت یې 0.8 دئ. دا چې د کندهار ښاروالۍ د معلوماتو پر اساس په کندهار کې 15 ناحیې دي، نو د ټولو ناحیو څخه د معلوماتو راټولو له پاره د سمپل شمېر پر 15 تقسیم کړل سوی چې د هري ناحیې له پاره 17 نفره سمپل ټاکل سوی دئ. د ډاټا راټولو له پاره د 8 تنه روزل سوو کسانو څخه استفاده سوې ده چې دغه کسانو ته یوځل ټریننګ ورکول سوی دئ. ډاټا د ۱۴۰۰ د قوس او جدي میاشتو کې راټوله سوې ده. د ډاټا د تحلیل له پاره له IBM SPSS 26 څخه استفاده سوې ده. داچې د ډاټا نارملي ټیست کې د درو سره (p value=0.0) راوتلې، چې (Null Hypothesis) يې ردوي، نو له همدې امله د (Nonparametric) ټیستونو کې د (Mann-Whitney U test) هغې څخه استفاده سوې ده او پايلې يې محاسبه سوې دي.

نتايج (Results)

په کندهار کې د قومي شوراګانو د وضعيت او بې اتفاقۍ تر منځ د اړيکي د معلومولو له پاره چي کوم متغيرونه استفاده سوي، د هغه احصائيه په لاندي ډول ده.

لمړی جدول: د جواب ويوونکو ځانګړتياوي

ډيموګرافيکس			
مشخصات	**ارزښتونه**	**فيصدي ٪**	**شمېر**
جنسيت	نارينه	۱۰۰	۲۵۲
	ښځينه	۰	۰
عمر	۱۵-۲۰	۳۱	۷۸
	۲۰-۳۰	۵۱	۱۳۰
	۳۰-۴۰	۹	۲۳
	۴۰+	۸	۲۱
قومي شورا لرئ	هو	۷۳	۱۸۵
	نه	۲۷	٦۷
په قومي شورا کې غړيتوب	هو	۳۵	۸۹
	نه	٦۵	۱٦۳
قومي شورا کې ګډون	همېشه	۱۹	۴۹
	اکثره وخت	۱۵	۳۷
	کله کله	۱۴	۳۴
	کم وخت	۸	۲۱
	هيڅ کله نه	۴۴	۱۱۱

په کندهار کې د قومي شوراګانو وضعيت

د څېړني له مخي په کندهار کې اکثره قومونه قومي شوراګاني لري؛ يوازي څلور داسي قومونه موندل سوي چي سل فيصده جواب ويونکي يې وايي، دوی قومي شورا نه لري. دا چي په کندهار کې د قومي شوراګانو شمېر، په هغه کې د خلګو د ګډون کچه او رسمي غړيتوب په څه ډول دی، د څېړني په دغه برخه کې به دغه دري اساسي پوښتني جواب سي. دا دري پوښتني د قومي شوراګانو پر راتلونکو نتايجو ډېر تاثير اچوي؛ ځکه د بې اتفاقۍ د تاثير د معلومولو له پاره په قومي شورا کې ګډون کچه، د قومي شورا رسمي غړيتوب او د قومي شورا په اړه معلومات اړين دي.

په کندهار کې د قومي شوراګانو شمېر او د ګډون کچه

د څېړنې پایله ښیي چې ۷۳٪ جواب ویونکي وایي چې قومي شوراګانې لري او ۲۷٪ وایي چې قومي شوراګانې نه لري. د هغو قومونو سره تړاو لرونکي کسان چې ویلي یې دي قومي شورا لري؛ اڅکزي، علیزي، الکوزي، عرب، بابړ، بلوڅ، بارکزي، بړېڅ، دراني، حسن خیل، هوتک، اسحاق زي، کاکړ، کاکوزي، کوچي، محمدزي، مهمند، ناصر، نورزي، پوپلزي، قریش، صافي، شینواري، ستانکزي، سلیمان خیل، ترکي، توخي او وردګ په کښې شامل دي او هغه کسان چې وایي قومي شورا نه لرو؛ ترخېل، سید، اندړ، تاجیک، لودین، بختیار او احمدزي قومونه پکښې شامل دي. ټول ۳۴ قومونه موندل سوي چې په هغه کې مطلق ۴ ویلي چې دوی قومي شورا نه لري.

کوم کسان چې قومي شورا لري، ۴۷,٦٪ (۱۲۰) وایي چې د خپلې قومي شورا په مجالسو کې ګډون کوي او ۵۲,۴٪ (۱۳۲) وایي چې ګډون نه کوي. همدا راز د جواب ویونکو له ډلې څخه یې ۳۵,۳٪ (۸۹) وایي چې دوی د خپلې قومي شورا رسمي غړیتوب لري او ٦۴,۷٪ (١٦٣) وایي چې دوی د خپلو قومي شوراګانو رسمي غړیتوب نه لري.

په کندهار ښار کې د قومونو تر منځ د بې اتفاقۍ کچه

د قومونو تر منځ د بې اتفاقۍ د کچې معلومول پر احساساتي، مسلکي او منفي پیوستونو باندې وېشل سوي چې دغه هره برخه په جلا - جلا عنوان کې واضح کېږي.

د قومونو تر منځ احساساتي پیوستون (Emotional Solidarity)

د پوهنتنلیک له دوو څخه تر نهو پوري پوښتنې د قومونو د احساساتي پیوستون په اړه دي. احساساتي پیوستون یوه قوي اړیکه ده چې خلګ یې له یوه او بل سره تجربه کوي؛ ځانګړتیا یې داده چې په نژدې والي او د تماس په درجې سره پېژندل کېدای سي (Hammarstrom, 2005). احساساتي پیوستون د دوو جلا قومونو تر منځ د نژدې والي احساس او د تماس له کچې څخه عبارت دئ. په هغو کسانو کې چې قومي شورا لري، په ۷۰٪(۱۳۰) کې لوړه، په ۲۸٪ (۵۱) کې منځنۍ او په ۲٪ (۴) کې کمه ده؛ حال دا چې هغه کسان چې قومي شورا نه لري، په هغو کښې په ۷۵٪ (۵۰) کې لوړه، په ۲۲٪ (۱۵) کې منځنۍ او په ۳٪ (۲) کې ټیټه ده. په مجموع کې ۷۱٪(۱۸۰) ګډون والو کښې د احساساتي پیوستون کچه لوړه ده، په ۲٦٪ (٦٦) کې منځنۍ او ۲٪ (٦) کې ټیټه ده. که څه هم د قومي شورا لرونکو او قومي شورا نه لرونکو په فیصدیو کې لږ توپیر لیدل کېږي؛ خو دا فرق ډېر کم دئ چې د څېړنې د قضاوت له پاره کفایت نه کوي. په لاندې دوهم جدول کې د قومي شورا او احساساتي پیوستون Cross tabulation سوی چې په کښې د قومي شورا لرونکو او قومي شورا نه لرونکو د احساساتي پیوستون کچه معلومېدای سي.

د قومونو تر منځ مسلکي پیوستون (Professional Solidarity)

له مسلکي پیوستون څخه موخه په سختو حالاتو کې د ملګري کارمند حمایت دئ، هغه ته د کار په اړه نیکي مشورې ور کول دي. دا مفهوم اکثره وخت په وفاداري هم ژباړل سوی دئ (Drabarek, 2022). مسلکي پیوستون د دوو جلا - جلا قومونو لرونکو کارکوونکو تر منځ د حمایت له روحیې او یوه او بل ته د نیکي مشورې ورکولو څخه عبارت دی. په کندهار کې د قومي شورا لرونکو او قومي شورا نه لرونکو تر منځ مسلکي پیوستون د فیصدۍ له اړخه لږ تفاوت کوي. دغه پیوستون په هغه کسانو کې چې قومي شورا لري، تر هغو چې قومي شورا نه لري، ډېر دئ. که فیصدي ته وکتل سي، نو په قومي شورا لرونکو کښې د مسلکي پیوستون کچه په ترتیب سره ۷۱٪ لوړه، ۲٦٪ اوسط او ۳٪ کمه ده او هغه کسان چې قومي شورا نه لري، ٦٦٪ لوړه، ۲۸٪ منځنۍ او ٦٪ کمه ده. دغه فیصدۍ ته په کتو، قومي شورا لرونکو کې د احساساتي پیوستون فیصدي زیاته ده، یعني په قومي شورا لرونکو کې دغه فیصدي ۷۱٪

او په قومي شورا نه لرونکو کې ٦٦٪ ده. همدا راز که تیټې فیصدۍ ته وکتل سي، هغه کسان چې قومي شورا نه لري، تیټه فیصدۍ یې تر قومي شورا لرونکو زیاته ده؛ یعني د قومي شورا نه لرونکې تیټه فیصدي ٦٪ ده او د قومي شورا لرونکو دا ٢٪ ده.

د قومونو تر منځ منفي پیوستون (Negative Solidarity)

منفي پیوستون د ټولنپوهنې اړوند اصطلاح ده چې په خلګو کې لیدل کېږي. دا هغه حالت ته ویل کېږي چې په هغه کښې خلګ د سختۍ بې عدالتۍ احساس کوي او وایي چې سخت شرایط پر ځان مني، تاوان قبولوي، له ماتې سره مخ کېږي، نو هر یو باید له همدغسې حالاتو سره مخ سي (Read J, 2019). د منفي پیوستون کچه په ٢٢٪ کې ډېره، په ٢٧٪ کې منځنۍ او په ٥٢٪ کې ډېره کمه ده او همدا راز په قومي شورا نه لرونکو کې دغه فیصدۍ په ترتیب سره په ١٥٪ کې ډېره، په ٢۴٪ کې اوسط او په ٦١٪ کې ډېره کمه ده. دغه فیصدۍ قومي شورا ته په کټو فرق کوي. قومي شورا لرونکې تر قومي شورا نه لرونکو ډېر منفي پیوستون لري؛ قومي شورا لرونکې ٧٪ تر قومي شورا نه لرونکو د منفي پیوستون احساس لري.

د اتفاق د محاسبې جدول

دوهم جدول: د احساساتي پیوستون، مسلکي پیوستون او منفي پیوستون په اړه محاسبات

د قومي شورا او قومونو تر منځ د اتفاق (پیوستون) محاسبه											
			احساساتي پیوستون			مسلکي پیوستون			منفي پیوستون		
			لوړ	منځنۍ	کم	لوړ	منځنۍ	کم	لوړ	منځنۍ	کم
آیا قومي شورا لرئ؟	هو	شمېر	١٣٠	٥١	٢	١٣١	۴٩	٥	۴٠	۴٩	٩٦
		فیصدي	٧٠,٣٪	٢٧,٦٪	٢,٢٪	٧٠,٨٪	٢٦,٥٪	٢,٧٪	٢١,٦٪	٢٦,٥٪	٥١,٩٪
	نه	شمېر	٥٠	١٥	٢	۴۴	١٩	۴	١٠	١٦	۴١
		فیصدي	٧۴,٦٪	٢٢,۴٪	٣,٠٪	٦٥,٧٪	٢٨,۴٪	٦,٠٪	١۴,٩٪	٢٣,٩٪	٦١,٢٪
مجموعه		شمېر	١٨٠	٦٦	٦	١٧٥	٦٨	٩	٥٠	٦٥	١٣٧
		فیصدي	٧١,۴٪	٢٦,٢٪	٢,۴٪	٦٩,۴٪	٢٧,٠٪	٣,٦٪	١٩,٨٪	٢٥,٨٪	٥۴,۴٪

د قومونو تر منځ د پیوستون په اړه د (Mann Whitney -U test)

د قومونو تر منځ د پیوستون د ازموینې له پاره، لکه څرنګه چې په میتودولوژۍ کې ویل سوي، له (Mann Whitney U test) استفاده سوې ده. دا ټیسټ ځکه انتخاب سوی چې د څېړنې ډاټا (abnormal) وه او بیا په کښې د دوو متغیرونو (قومي شورا) او (پیوستونونو) ترمنځ اړیکه محاسبه کېدل؛ چون د دغه مسایلو له پاره همدغه ټیسټ استفاده کېږي، نو د دغه څېړنې له پاره هم ویټني یو ټیسټ استفاده سوی او په لاندې جدول (٣) کې د هر پیوستون په اړه آزموینه تر سره سوې او لاندې د ټولو وضاحت لیکل سوی دئ.

دریيم جدول: ایا تاسي قومي شورا لرئ؟

Test Statistics			
	Emotional Solidarity	Professional Solidarity	Negative Solidarity
U Mann-Whitney	5948.5	5828.5	5546
W Wilcoxon	8226.5	23033.5	22751
Z	-0.62	-0.898	-1.412
Sig. (2-tailed) .Asymp	0.535	0.369	0.158

a. Grouping Variable: Do you have Tribal Shora?

په احساساتي پیوستون باندي د قومي شورا د تاثیر د معلومو له پاره د (Mann Whitney U test) په داسي حال کښي محاسبه سو چي د احساساتي پیوستون min=1، max=3، mean=1.30 او Std. Deviation=0.51 و. دا چي په ټېسټ کي د p value>0.05 نو دا پایله په لاس راځي چي زموږ ابتدائي فرضیه (Null Hypothesis) تائید او بدیله فرضیه (Alternative Hypothesis) ردېږي؛ یعني دا چي قومي شورا د قومونو تر منځ په احساساتي پیوستون باندي د پام وړ کوم تاثیر نه لري.

په مسلکي پیوستون باندي د قومي شورا د تاثیر د معلومو له پاره د (Mann Whitney U test) په داسي حال کي محاسبه سو چي د مسلکي پیوستون min=1، max=3، mean=1.34 او Std. Deviation=0.54 و. دا چي په ټېسټ کي د p value>0.05 نو دا پایله په لاس راځي چي زموږ ابتدائي فرضیه (Null Hypothesis) تائید او بدیله فرضیه (Alternative Hypothesis) ردېږي؛ یعني داچي قومي شورا د قومونو ترمنځ په مسلکي پیوستون باندي د پام وړ کوم تاثیر نه لري.

په مسلکي پیوستون باندي د قومي شورا د تاثیر د معلومو له پاره د (Mann Whitney U test) په داسي حال کي محاسبه سو چي د مسلکي پیوستون min=1، max=3، mean=2.34 او Std. Deviation=0.79 و. داچي په ټېسټ کي د p value>0.05 (یعني Sig. = 0.158 ده) نو دا پایله په لاس راځي چي زموږ ابتدائي فرضیه (Null Hypothesis) تائید او بدیله فرضیه (Alternative Hypothesis) ردېږي؛ یعني دا چي قومي شورا د قومونو تر منځ په منفي پیوستون باندي د پام وړ کوم تاثیر نه لري.

مباحثه/ مناقشه (Discussion)

په کندهار کښې (۷۳٪) قومونه قومي شوراګاني لري. هغه کسان چې قومي شورا لري، ۴۸٪ یې منظم ګډون په کښې کوي او ۵۲٪ ګډون نه په کښې کوي. د څېړنې له پایلو جوتېږي، چې قومي شوراګاني که څه هم تشکیل سوي دي، خو بیا هم خلګ په هغو کښې ډېر ګډون نه کوي. کوم کسان چې قومي شوراګاني لري، یوازې ۳۷٪ خلګ په خپلو قومي شوراګانو کې رسمي غړیتوب لري.

دا چې د څېړنې پوښتنه دا وه چې په کندهار کې قومي شوراګاني د قومونو تر منځ په بې اتفاقۍ کې رول درلودلی، که نه، د څېړنې په پایله کې جوتېږي چې قومي شورا په بې اتفاقۍ کې کوم رول نه لري. د څېړنې پایله دا جوتوي، چې په کندهار ښار کې د خلګو ترمنځ د پیوستون کچه لوړه او مثبته ده. که چېرې احساساتي پیوستون کچه په قومي شورا لرونکو کښې وکتل سي، نو ۷۰٪ خلګو ویلي چې د نورو قومونو پر مورد په زیاته کچه احساساتي پیوستون لري. همدغه پیوستون که په قومي شورا نه لرونکو کښې وکتل سي، نو د هغوی څخه یې ۷۴٪ خلګو ویلي چې دوی د نورو قومونو په مورد په زیاته کچه احساساتي پیوستون لري. همدا راز که مسلکي پیوستون ته وکتل سي، هم به ورته مثبته پایله په لاس راسي. کوم کسان چې قومي شورا لري، ۷۰٪ یې وایي چې په زیاته اندازه د نورو قومونو سره مسلکي پیوستون لري او کوم کسان چې قومي شورا نه لري ٦۵٪ یې وایي چې په زیاته کچه له نورو قومونو سره مسلکي پیوستون لري. همدا راز په درېیمه برخه کښې ۵۲٪ قومي شورا لرونکي وایي چې دوی د نورو قومونو په پرتله د منفي پیوستون احساس نه لري او په قومي شورا نه لرونکو کښې بیا ٦۱٪ وایي چې دوی د نورو قومونو په مورد هیڅ د منفي پیوستون احساس نه لري. په درو سره مواردو کې قومي شورا لرونکي او قومي شورا نه لرونکي د نورو قومونو سره د پیوستون (اتفاق) په اړه مثبت نظر لري. (جدول ۴)

قومي شورا ته په کتو د پیوستون کچه							
پیوستون		منفي پیوستون		مسلکي پیوستون		احساساتي پیوستون	
قومي شورا لرئ؟		نه	هو	نه	هو	نه	هو
د پیوستون کچه	لوړ	٪۱۵	٪۲۲	٪٦۸	٪۷۱	٪۷۵	٪۷۰
	منځنی	٪۲۴	٪۲۷	٪۲۸	٪۲۷	٪۲۲	٪۲۸
	کم	٪٦۱	٪۵۲	٪٦	٪۳	٪۳	٪۲

د څېړنې پایلي ښیي چې عمر په قومي شورا کې د غړیتوب او بې اتفاقي کې یو فکټور حسابل کېدای سي؛ ځکه اکثره هغه کسان چې عمرونه یې تر ۴۰ کلونو زیات دي، ویلي چې په قومي شورا کې غړیتوب لري او په همدغه کسانو کې د احساساتي او مسلکي پیوستون کچه تر نورو ټولو عمر لرونکو کمه ده. د پام وړ خبره دا ده چې په قومي شورا کې ګډون هغه کسان ډېر کوي چې عمرونه یې له ۲۰ - ۳۰ کلونو ترمنځ دي. ټوټل ۱۲۰ کسانو ویلي چې دوی په خپلو قومي شوراګانو کې ګډون کوي، له دغه جملې څخه یې ۵۵ هغه کسان دي عمرونه یې د ۲۰ - ۳۰ کلونو په منځ کې دي او ۳۵ هغه کسان دي چې عمرونه یې د ۱۵ - ۲۰ کلونو په منځ کې دي. له دې معلومېږي چې قومي شوراګانو کې اکثره ځوانان ګډون کوي.

په څېړنه کي د قومونو اکثریت په ترتیب سره پوپلزي، نورزي، اڅکزي، بارکزي، الکوزي او کاکړ دي. په دغه قومونو کي په ترتیب سره نورزي، اڅکزي، الکوزي، کاکړ، بارکزي او پوپلزي په خپلو قومي شوراګانو کي ډیر ګډون کوي. په لاندي چارټ کي (Figure1) د قومونو پرتله ښه تره معلومېږي.

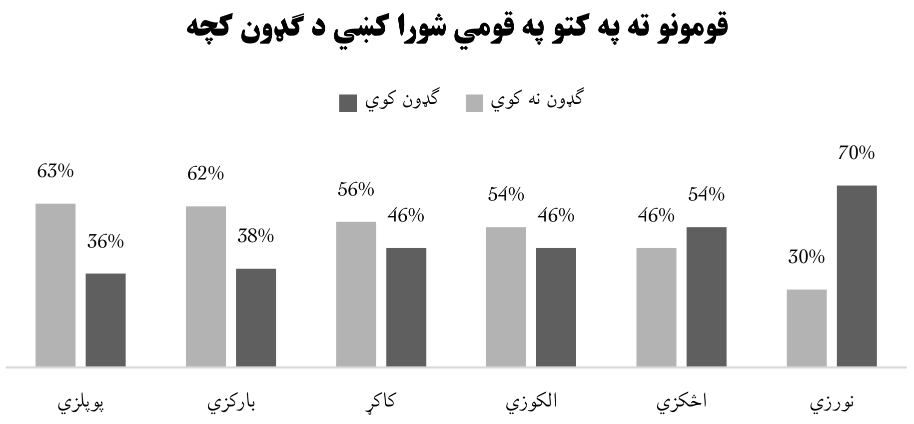

د پیوستون کچي په پورته قومونو کي هم فرق لري. د احساساتي پیوستون کچه په ترتیب سره په بارکزي، اڅکزي، پوپلزي، نورزي کاکړ او الکوزي قومونو کي ډېره ده؛ د مسلکي پیوستون کچه په ترتیب سره په بارکزي، اڅکزي، نورزي، پوپلزي، کاکړ او الکوزي قومونو کي ډېره ده او د منفي پیوستون کچه په ترتیب سره په کاکړ، الکوزي، پوپلزي، بارکزي، نورزي او اڅکزي قومونو کي ډېره ده.

پر څېړني د ټېسټ له اجراء کولو وروسته معلومه سوه چي قومي شوراګاني د قومونو ترمنځ پر بې اتفاقۍ تاثیر نه کوي، خو له ارقامو معلومېږي چي قومي شوراګاني تاثیر لري، خو دومره نه چي پر هغه باندي علمي قضاوت وسي. دا ځکه چي دا تفاوت د عملي قضاوت له پاره کافي نه دئ او د دې احتمال پیدا کوي چي د قومونو تر منځ پر پیوستون کېدای سي بل فکتور تاثیر درلودلی وي.

د دغه څېړنه په ترسره کولو کي تر ټولو عمده محدودیت د ورته څېړنو نه شتون و؛ خصوصاً په افغانستان کي، دا چاره د دې لامل سوي چي د اتفاق له پاره د مناسب آبزار ټاکل محدود کړي. خلګو په هیڅ ډول خپل حقیقي معلومات نه دي وړاندي کړي، هر قوم هڅه کړې چي خپل ایډیال حالت خلګو ته معرفي کړي. همدا راز درېیم محدودیت د څېړني د ترسره کولو له پاره د مناسب وخت نه شتون وو.

د څېړني پر مهال دا جوته سوه چي د څېړني نفوس باید یوازي هغه کسان ټاکل سوي وای چي قومي شوراګاني لري، په قومي شوراګانو کښي ګډون کوي او د قومي شوراګانو په پالیسو خبر وي. همدا راز د څېړني ډیزاین که چېري کیفي سوی وای، د څېړني پر پایلو یې ډېر اغېز درلودلای سوای. په کمي څېړنیز تاکتیک کي د بې اتفاقۍ اړوند موارد په سمه توګه نه سي راغونډېدلای. بله مهمه مسئله د اتفاق په اړه ابتدائي څېړنه ده. په کندهار ښار کښي باید د اتفاق په اړه څېړنه سوی وای، فکتورونه او ډولونه یې معلوم سوي؛ دا کار به د دې څېړني د محتوا په راغونډولو کي ډېر مفید تمام سوی وای.

پایله (Conclusion)

د څېړني په پایله کي ویلای سو چي په کندهار ولایت کښي قومي شوراګاني ډېري، په دغه شوراګانو کښي د ګډون کچه کمه ده، هغه کسان چي عمرونه یې له ۲۰ - ۳۰ کلونو پوري په قومي شوراګانو کي یې غړیتوب زیات دئ او هغه کسان چي عمرونه یې له ۴۰ کلونو پورته وي، په قومي شوراګانو کي یې د ګډون کچه زیاته ده. همدا راز په پایله کي دا جوته سوه چي په کندهار ښار کښي قومي شوراګاني د قومونو تر منځ پر احساساتي، مسلکي او منفي پیوستون کوم تاثیر نه لري. که څه هم په احصائیوي لحاظ دا محاسبه دقیقه ده او د عملي اعتبار وړ ده؛ خو د څېړني په نفوس، ډیزاین او پوښتنلیک کي که چېري اصلاحات راسي، نو دغه پایله مکمل تغییر کولای سي؛ ځکه په ډاټا کي دا جوته سوې چي په ډېره کمه اندازه قومي شوراګاني د قومونو ترمنځ پر بې اتفاقۍ تاثیر لري؛ خو دغه تاثیر د عملي اعتبار وړ نه دئ او نه هم پر دغه تاثیر قضاوت کېدلای سي.

ماخذونه (References)

Alshavi, T. (1379, Hamal 4). Taamuli Dar Fiqh Wa Shora Wa Mashorat. p. 244

Cambridge. (2022, April 05). *Tribe*. Retrieved from Cambridge Dictionary: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/tribe

Dehkhuda, A. A. (1998). *Dehkhuda Dictionary.* Tehran: Department of Literature and Social Sciences.

Drabarek, J. I. (2022, 5 7). *Professional Solidarity*. Retrieved from Encyklopediaap: https://bit.ly/3KSBqLR

G, A. C., & Zeller, R. A. (1979). *Reliability and Validity Assessment.* London: Sage Publications.

Glatzer, B. (2002). The Pashtun Tribal System. *Contemporary Society: Trabial Studies*, 265 - 282.

Government, A. (2013, March 07). Background Paper Afghanistan: Political Parties and Insurgents Groups 1978 - 2001. *Migration Review Tribunal - Refugee Review Tribunal.*

Hammarstrom, G. (2005). The Construct of intergenartional solidarity in a lineage perspective: A discussion on underlying theortical assumptions. *Journal of Aging Studies*, 33 - 51.

Ihtisham, Y. (2022, 7 14). *How can we determine the sample size from an uknown population?* Retrieved from Researchgate: https://www.researchgate.net/post/How-can-we-determine-the-sample-size-from-an-unknown-population2/5caf21caf8ea52b1e3756076/citation/download

Indira Ghandi, O. (2020). Unity and Diversity. *Block-1 Social structure - rural and urban*. New Delhi, New Delhi, India: Indira Gandhi National Open University, New Delhi.

Qarshi, A. A. (1354). *Quran Dictionary*. Tehran: Darulmaktab Islamia.

Read, J. (2019, Octobar 17). Negative Solidarity: The Affective Economy in Neoliralism's Decline. *Negative Solidarity*. Berlin, Berlin, Germany: Libdinal Economies of Crisis Times. Retrieved May 11, 2022, from https://www.youtube.com/watch?v=2roEUUKQ5Tk

Smelser, N. J. (2015). Sources of Unity and Disunity in Sociology. *The American Sociologist*, 303-312.

Uslusoy, E. C., & Alpar, E. S. (2013). Developing scale for colleague solidarity among nurses in Turky. *Internation Journal of Nursing Practice*, 101-107.

Wikileaks. (2009, July 02). *Wikileaks*. Retrieved from Wikileaks: https://wikileaks.org/clinton-emails/

حفیظ, ح. ا. (۱۳۹۷). بررسی تطبیقی نقش ایران و عربستان سعودی در مدیریت منازعه افغانستان (۲۰۰۱ - ۲۰۱۷). پایان نامه ای کارشناسی ارشط روابط بین اللمل دانشگاه فردوسی مشهد.

عدليې وزارت. (۱۳۸۲). د افغانستان اساسي قانون. کابل: وزارت عدلیه.

محسني, م. ب. (۱۳۹۵). توسعه سیاسی افغانستان و نقش بازدارنده قومیت گرایی در شکل گیری ان. (میرعلي بیداخویی, محمدعلي, & محسني, چلونکي) اولین همایش بین المللی بحران های ژئوپلتیکی جهان اسلام, ۱- ۲۰.

The Relationship Between Tribal Councils and Tribal Disunity in Kandahar City - a correlational study

Mohibullah Shoubair

Lecturer of Political Science and International Relations Department

mshoubair@gmail.com

+93 (0) 706667703

Abstract

Jirga refers to the historical and traditional assembly of Afghans, which solve the social problems of our people for a long time. Unity is a social psychological state that make the relations of people. The purpose of this research was to determine the effect of tribal councils on emotional, professional and negative solidarity between tribes in Kandahar city. Correlational study design was used in this study, the sample was determined based on Cochran's formula, and the previous researches in this regard were Zeller and Islosi, whose method was used in this study. There are many tribal councils in Kandahar. Each tribe has separate council. Around two million people from more than 30 tribes live in Kandahar, the tribal councils have divided this large population into 30 parts. In Kandahar, the tribal councils have affected the emotional, professional and negative solidarity of the tribes, but this effect is not so much that it can be scientifically judged. This effect was found in the result of this research that the significance values of the three connections were higher than (0.05) and it supported our initial hypothesis, and concluded that tribal councils do not have emotional, professional and negative solidarity among people in Kandahar.

Keywords: *Tribal council, disunity, emotional, professional, negative solidarity*